

Териториално статистическо бюро - Североизток
Отдел „Статистически изследвания - Шумен“

**ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ В ОБЛАСТ ШУМЕН
ПРЕЗ 2024 ГОДИНА**

Индикаторите за бедност и социално включване са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване на напредъка на страните в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на индикаторите е ежегодно провежданото наблюдение „Статистика на доходите и условията на живот (SILC)“.

В изследването, проведено през 2024 г., в област Шумен са анкетирани домакинства от 30 населени места - 7 града и 23 села.

Оценка на бедността

През 2024 г. линията на бедност в област Шумен е 668.83 лв. средномесечно на лице от домакинство, при 763.83 лв. за страната. При този размер на линията под прага на бедност са били 13.2% от населението в областта, при 21.7% за страната. С най-висок относителен дял на бедните сред 28-те области в страната са областите Перник - 32.1%, Стара Загора - 26.3%, Търговище - 22.4%, Варна - 22.3%, и София (столица) - 22.2%.

В сравнение с предходната година размерът на линията на бедност се увеличава с 20.3%, а относителният дял на бедното население се увеличава с 2.3 процентни пункта (табл. 1).

Ако разгледаме равнището на бедност по пол, относителният дял на бедните мъже в областта е 14.9%, а на бедните жени - 11.7%. Относителният дял на жените, живеещи в риск от бедност, е по-голям с повече от 5 процентни пункта спрямо относителния дял на мъжете в областите Перник, София (столица) и Хасково. В три области - Видин, Силистра и Добрич относителният дял на бедните мъже е по-голям с повече от 5 процентни пункта от този при жените.

Таблица 1. Основни индикатори за бедност в област Шумен

Индикатори	2020	2021	2022	2023	2024
Линия на бедност - средномесечен размер - лв.	408.25	502.08	444.75	555.92	668.83
Относителен дял на бедните - % от населението	16.4	15.2	12.9	10.9	13.2
Относителен дял на бедните преди получаването на социалните трансфери, с включени пенсии - % от населението	24.6	32.8	22.2	18.2	21.7

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ В ОБЛАСТ ШУМЕН ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Данните за 2024 г. показват, че ако в доходите на домакинствата се включат доходите от пенсии, но се изключат останалите социални трансфери (обезщетения, социални и семейни помощи и добавки), равнището на бедност в област Шумен се повишава от 13.2 до 21.7%, или с 8.5 процентни пункта. Съответно при изключване на пенсиите и останалите социални трансфери равнището на бедност в областта нараства до 40.1%, или с 26.9 процентни пункта.

През 2024 г. най-ниската линия на бедност се наблюдава в областите Видин и Силистра - съответно 524 и 550 лв., а най-високата - в област София (столица) (1 183 лв.), следвана от областите Перник (897 лв.), Варна (875 лв.), Кюстендил (834 лв.) и Стара Загора (818 лв.). Област Шумен заема 14-то място по размер на линията на бедност средномесечно на лице.

При изчисляване на линията на бедност за всяка област е приложен същият метод както при линията на бедност на национално ниво - 60% от средния общ разполагаем нетен доход на домакинствата в областта.

Материални и социални лишения на домакинствата

В общите показатели за оценка на бедността са включени и субективни индикатори, свързани с материални лишения. Те показват субективната оценка и личните нагласи на лицата и домакинствата относно възможностите за задоволяване на отделни нужди и потребности. До 2020 г. за оценка на материалните лишения на домакинствата се използваша девет въпроса, свързани с потреблението на конкретни стоки и услуги. От 2021 г. се включва нов показател за тежки материални и социални лишения, който показва липсата на необходими и желани предмети за водене на достоен живот. Изчислява се като дял на лицата от населението, които не могат да си позволят 7 от 13 показателя - 6 на индивидуално ниво и 7 на ниво домакинство.

Най-голям брой лица в област Шумен (41.3%) не могат да си позволят подмяна на остаряла мебелировка и не могат да посрещнат със собствени средства неочаквани финансови разходи. Едноседмична почивка извън дома не могат да си позволят 35.9% от домакинствата. Ограничения за притежаване и използване на автомобил изпитват 12.5%, а 11.7% имат затруднения при плащането навреме на разходите, свързани с жилището. Консумация на месо, пилешко или риба (или вегетарианския им еквивалент) всеки втори ден не могат да си позволят 7.8%. Ограничения по отношение на отоплението на жилището поради недостиг на средства изпитват 7.2% от лицата.

В област Шумен през 2024 г. с тежки материални и социални лишения (ограничения в 7 от изследваните 13 показателя) живее 9.3% от населението.

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ В ОБЛАСТ ШУМЕН ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

Домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност

За безработни домакинства в изследването се считат домакинствата, чиито членове не са били заети през последните четири седмици, т.е. всички членове на домакинството на възраст 16 и повече навършени години са били или безработни, или неактивни.

До 2020 г. показателят се изчислява за лица на възраст от 18 до 59 години, а от 2021 г. той включва лица на възраст от 18 до 64 години.

Ниската икономическа активност за домакинството се изчислява като съотношението между броя месеци, в които всеки член от домакинството във възрастовата група 18 - 64 години е бил работещ през предходната година (реално отработени месеци), към общия брой месеци, които теоретично би могъл да отработи същият член на домакинството при пълна заетост. За лицата, които декларират, че работят на непълно работно време, броят на месеците се преизчислява към пълно работно време въз основа на отработените часове.

Лицата, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, се дефинират като лица от възрастовата група 0 - 64 години, живеещи в домакинство, където възрастните (18 - 64-годишните с изключение на учащите от възрастовата група 18 - 24 години) работят под 20% от техния потенциал през референтната година.

През 2024 г. в област Шумен, в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност живеят 6.8 хил. лица на възраст 18 - 64 години, или 8.3% от населението (при 7.1% за страната).

Относителният дял на тези лица е най-висок в област Сливен (22.9%), а най-нисък в областите София (столица) (2.0%) и Габрово - 2.1%.

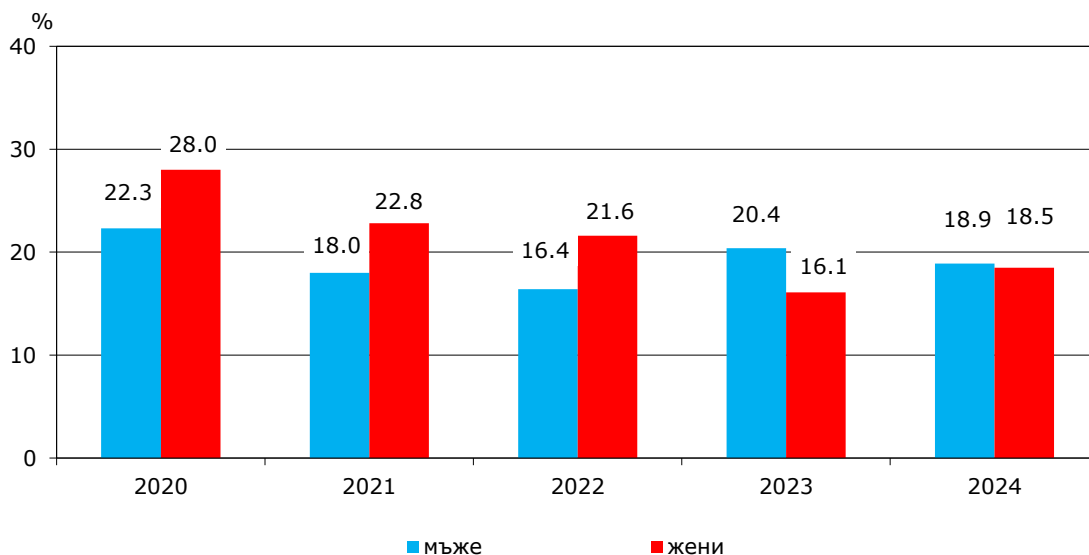
Комбиниран индикатор

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2030“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални и социални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

Комбинирането на трите показателя показва, че през 2024 г. 18.7% от населението в област Шумен, или 28.0 хил. лица са били в риск от бедност и социално изключване. Стойността на показателя нараства с 0.5 процентни пункта спрямо 2023 година.

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ В ОБЛАСТ ШУМЕН ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

Фиг. 1. Относителен дял на лицата в риск от бедност и социално изключване по пол в област Шумен

Материални лишения при децата

В изследването „Статистика на доходите и условията на живот“ от 2013 г. се събират данни за материалните лишения на децата в домакинството (на възраст между 1 и 15 години). През 2024 г. в област Шумен относителният дял на децата с материални лишения (лишени от поне един от 13 показателя) е 10.1%.

Методологични бележки

С Регламент (ЕС) 2019/1700 на Европейския парламент и на Съвета се определя обща рамка за европейската статистика за лицата и домакинствата, основана на индивидуални данни, събрани чрез извадки. Наблюдението за доходите и условията на живот (SILC) е част от изследванията, включени в регламента, и се отнася до събирането на съпоставима и актуална информация за моментното състояние (cross-sectional data) и от повторени във времето (longitudinal data) изменения в доходите, равнище и структура на бедността и социалната изолация.

Целевата съвкупност в изследването са всички **обикновени** домакинства и техните членове, живеещи на територията на страната в момента на наблюдение. Лицата, живеещи в колективни домакинства и в институции, са изключени като цяло от целевата съвкупност.

Размерът на извадката за 2024 г. включва 9 722 домакинства от 6 ротационни групи от всички области на страната. Освен домакинството, попаднало в извадката, обект на наблюдение са и всички негови членове на възраст 16 и повече навършени

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ В ОБЛАСТ ШУМЕН ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

години. Извадката се състои от шест ротационни групи, като всяка година една от ротационните групи отпада от наблюдението и се заменя с нова. Този ротационен модел на извадка осигурява два типа данни:

- Моментни (данни от текущата година на наблюдение);
- Лонгитудинални (данни за домакинствата, участвали в поне две последователни години).

Наблюдението се провежда с два типа анкетни карти:

- Въпросник за домакинството;
- Индивидуална анкетна карта за всяко лице от домакинството на възраст 16 и повече навършени години.

Основни понятия

Линия на бедност

За изследване на равнището на бедност в методологията на Евростат се използва общ разполагаем нетен доход. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Еквивалентни скали

За пресмятане на индикаторите за бедност и социално включване се използва общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентни скали. Използва се модифицираната ОИСП скала, според която първият възрастен на 14 и повече навършени години получава тегло единица, вторият възрастен на 14 и повече навършени години - тегло 0.5, и всяко дете под 14 години - тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират, за да се получи еквивалентен размер на домакинството. Общият разполагаем нетен доход за всяко домакинство се разделя на неговия еквивалентен размер и се формира общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Претегляне на данните

Базата данни за всяка страна съдържа следните тегла:

Домакинско тегло (целева променлива DB090) за получаване на действителния брой обикновени домакинства в страната.

Персонално тегло (целева променлива RB050) за получаване на действителния брой лица на територията на страната.

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ В ОБЛАСТ ШУМЕН ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

Персонално тегло за всеки член на домакинството на възраст 16 и повече навършени години (целева променлива RB040) за получаване на броя на лицата на възраст 16 и повече навършени години на територията на страната.

При изчисляване на индикаторите за бедност се използва персоналното тегло (RB050), тъй като статусът на бедност се изчислява на индивидуално ниво и целевата група се отнася към цялото население, живеещо в обикновени домакинства. За някои от индикаторите, фокусирани върху лицата на възраст 16 и повече навършени години (например „относителен дял на работещите бедни“), се използва персонално тегло (PB040) за лицата на възраст 16 и повече навършени години.

При изчисляване на индикаторите теглата се коригират с претеглящ фактор за отразяване на липсващите случаи (домакинства с нулеви доходи) в изследването (RB050a).

Поради извадковия характер на изследването за доходите и условията на живот по някои основни показатели са изчислени следните оценки:

Таблица 2. Оценки на някои основни показатели в област Шумен през 2024 година

	Относителен дял - %	Стандартна грешка
Население в риск от бедност и социално изключване - нова дефиниция		
Общо	18.7	4.0
Мъже	18.9	5.2
Жени	18.5	3.9
0 - 17 години	11.5	7.1
18 - 64 години	19.4	4.6
65+ години	22.4	4.6
Риск от бедност		
Общо	13.2	3.5
Мъже	14.9	4.8
Жени	11.7	3.0
0 - 17 години	10.9	7.1
18 - 64 години	15.0	4.1
65+ години	10.4	3.3
Материални и социални лишения		
Общо	9.3	2.2
Мъже	8.2	2.9
Жени	10.2	2.2
0 - 17 години	0.7	0.7
18 - 64 години	9.4	3.2
65+ години	15.4	4.1

Повече информация за индикаторите на бедност и социално включване може да се намери на сайта на НСИ в рубриката „Социално включване и условия на живот“ и в Информационна система ИНФОСТАТ.